

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นสมาคมทางวิชาชีพบรรณารักษ์ โดยเป็นกำลังสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของบรรณารักษ์และส่งเสริมฐานะของบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ โดยสมาคมมาถือว่าบุคคลที่จะทำงานในห้องสมุดจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมและเรียนรู้วิชาบรรณารักษศาสตร์อย่างมีหลักการทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สมาคมฯ ได้พิจารณาเห็นว่า การอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ หลักสูตรระยะสั้น เหมาะสมกับการอบรมเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทั่วไปที่ไม่มีโอกาสได้เรียนวิชาดังกล่าว ในสถานบันการศึกษาระดับสูง จึงได้จัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ห้องสมุดต่าง ๆ ได้แก่ การอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน และ ห้องสมุดเฉพาะ (จรี อุดมรัตน์ 2521: 102)

การอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน เริ่มจัดอบรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 จนถึงปัจจุบัน การอบรมมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และการนำชมห้องสมุด จำนวนผู้เข้ารับการอบรมตั้งแต่ พ.ศ. 2499-2528 รวมทั้งสิ้น 7,106 คน (จรัส ศรีน้ำเงิน, สัมภาษณ์) ซึ่งการอบรมหลักสูตรระยะสั้นดังกล่าวของสมาคมฯ ยังคงเป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป มีผู้สมัครเข้ารับการอบรมทุกปี บุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีโอกาสและความพร้อมที่จะเข้ารับการอบรม ในขณะเดียวกันก็ยังมีผู้ทำหน้าที่ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถเข้ารับการอบรมของสมาคมฯ ซึ่งจัดขึ้นในส่วนกลางที่กรุงเทพฯ ได้ เนื่องจากต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงทั้งค่าเดินทาง ค่าที่พัก และอื่น ๆ อีกทั้งไม่สามารถขออนุมัติเบิกค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากค่าลงทะเบียนจากต้นสังกัด หน่วยงานในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งเป็นสถานบันการศึกษาของท้องถิ่นได้กระทั่งถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาครูบรรณารักษ์ให้มีความรู้ในหลักวิชาบรรณารักษศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจัดอบรมครูบรรณารักษ์ขึ้นโดยใช้หลักสูตร

เกี่ยวกันกับที่สมาคมฯ ใช้ในการอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่จัดในกรุงเทพฯ
 สถาบันเหล่านี้ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์โดยเริ่มจัดอบรม
 ในปี พ.ศ. 2522 และ 2524 ตามลำดับ การจัดอบรมที่กระจายไปตามส่วนภูมิภาคดังกล่าว
 นอกจากจะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายของผู้ที่ประสงค์จะเข้ารับอบรมแล้ว ยังจะเป็น
 ผลดีต่อการจัดอบรมอีกด้วย กล่าวคือวิทยากรในท้องถิ่นเป็นผู้ที่สามารถมองเห็นและ
 เข้าใจปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนในท้องถิ่นได้ดีกว่าวิทยากรในส่วนกลาง
 วิทยากรในท้องถิ่นสามารถจะปรับหลักสูตรให้เหมาะสมโดยการเพิ่มเติมและเน้นเนื้อหาบางส่วน
 ที่เห็นว่าสำคัญให้ตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม หรือ ตักทอนเนื้อหาส่วนที่ไม่จำเป็น
 สำหรับการปฏิบัติงานออกไป ผลดีอีกประการคือผู้เข้ารับการอบรมในส่วนภูมิภาคมีจำนวนน้อย
 กว่าส่วนกลางทำให้วิทยากรสามารถควบคุมดูแลและให้ความเอาใจใส่ได้ทั่วถึง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงแห่งหนึ่งในภาคใต้
 มีหน้าที่สำคัญนอกเหนือจากการเป็นสถาบันที่ให้บริการทางวิชาการโดยตรงแล้ว ยังมีบทบาท
 ในการพัฒนาท้องถิ่นภาคใต้อีกด้วยโดยที่หน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยจะเป็นกำลังสำคัญ
 ในการดำเนินงานพัฒนาดังกล่าว เช่น งานบริการชุมชน ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้จัดโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนขึ้นโดยมีอาจารย์และ
 นักศึกษาวิชาเอก-โท บรรณารักษศาสตร์ไปช่วยจัดห้องสมุดและแนะนำ cán วิชาการให้แก่ครู
 บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในเขตจังหวัดปัตตานี ครูบรรณารักษ์ในเขตจังหวัดปัตตานีและ
 จังหวัดใกล้เคียงให้ความสนใจในโครงการนี้ ได้ขอให้มหาวิทยาลัยช่วยเหลือในการพัฒนา
 ห้องสมุด มหาวิทยาลัยจึงจัดโครงการอบรมครูบรรณารักษ์ในนามสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
 ขึ้นอีกโครงการหนึ่งเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว (กุศล นาคะชาต 2525: 96-102)
 โดยมหาวิทยาลัยได้ขอความร่วมมือจากสมาคมฯ ในการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์สำหรับครู
 บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนด้วยการใช้หลักสูตรและเอกสารประกอบการอบรมของสมาคมฯ
 เมื่อสำเร็จการอบรมโดยผ่านการวัดผลก็จะได้รับวุฒิบัตรจากสมาคมฯ เช่นเดียวกับผู้ที่สำเร็จการ
 อบรมในส่วนกลาง ซึ่งโครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากสมาคมฯ ด้วยดี

โครงการอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนเริ่มดำเนินการในช่วงภาคเรียน
 ฤดูร้อน ปี พ.ศ. 2524 ใช้เวลาอบรมประมาณ 40 วัน โดยครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

และผู้นิยมในจังหวัดภาคใต้สามารถสมัครเข้ารับการอบรมตามหลักสูตร มีการทดสอบเพื่อวัดผลทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติจากหมวดวิชาที่จัดอบรมทั้ง 5 หมวด ได้แก่ หมวดการบริหารและการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน หมวดการจัดหาและการคัดเลือกวัสดุห้องสมุด หมวดการจัดหมู่หนังสือและการทำบัตรรายการ หมวดหนังสืออ้างอิงและบริการตอบคำถาม และหมวดการสอนให้นักเรียนรู้จักการใช้ห้องสมุด ส่วนวิทยากรผู้ให้การอบรมนั้นเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ และบรรณารักษ์หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี บรรณารักษ์หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และวิทยากรจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในจังหวัดภาคใต้ เช่น วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูสงขลา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา และวิทยาลัยครูยะลา รวมวิทยากรที่ให้การอบรมในแต่ละปีประมาณ 16 คน จัดอบรมปีละ 1 ห้องเรียน จำนวนผู้เข้ารับการอบรมมีดังนี้คือ ปี พ.ศ. 2524-2526 จำนวน 20, 29, 20, คน ตามลำดับรวมทั้งสิ้น 69 คน การจัดอบรมในแต่ละปีผู้เข้ารับการอบรมสามารถผ่านการวัดผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกคน ปัจจุบันมหาวิทยาลัยยังคงเห็นความสำคัญของโครงการดังกล่าว จึงจัดอบรมขึ้นอีกในปี พ.ศ. 2527 และมีความต้องการที่จะจัดเป็นโครงการต่อเนื่องต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรการอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน และศึกษาว่าผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุดมากน้อยเพียงใด และมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการจัดอบรมและวิทยากร ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้จัดอบรม เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดอบรมโดยเฉพาะในเรื่องหลักสูตร เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุดได้อย่างแท้จริง

บรรณารักษ์ที่เกี่ยวข้อง

ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ใ้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรและติดตามผลการศึกษาไว้ดังนี้

ก. หน้าที่ที่รับผิดชอบหลังจากสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

จากผลการวิจัยของประภาวดี พงนา ทรงสรรพค์ นิลกำแหง และมาลินี ศุขปรีดี ในปี พ.ศ. 2515 ปรากฏว่านิสิตเก่าสาขาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ทำงานเป็นบรรณารักษ์ และอาจารย์บรรณารักษ์ (ประภาวดี พงนา ทรงสรรพค์ นิลกำแหง และมาลินี ศุขปรีดี 2515: 18) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยหลายเรื่องได้แก่ผลการวิจัยของ ชุติมา สัจจามันท์ (ชุติมา สัจจามันท์ 2518: 137) ผลการวิจัยของ สุวรรณา ชุติมันท์ ซึ่งได้วิจัยต่อจากชุติมา สัจจามันท์ ในปี พ.ศ. 2525 (สุวรรณา ชุติมันท์ 2525: ๑) ผลการวิจัยของธิดา กิตติประสาน เรื่อง การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาบรรณารักษศาสตร์ ปีการศึกษา 2508-2516 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา (ธิดา กิตติประสาน 2518: 121) และ ผลการศึกษาและประเมินหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดย มาลินี ประเสริฐวงษ์ (มาลินี ประเสริฐวงษ์ 2518: 91) รวมทั้งผลการวิจัยของทัศนีย์ ทองศิริ ซึ่งศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ทัศนีย์ ทองศิริ 2521: ๑) แสดงว่าสถาบันที่เปิดสอนวิชาชีพดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จในการผลิตบรรณารักษ์ และไม่มีการสูญเสียเปล่าในการลงทุนทางการศึกษา

สำหรับการประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาบรรณารักษศาสตร์หลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรฝึกอบรมนั้น มีปรากฏในผลการวิจัยของณรงค์ ป้อมบุปผาในปี พ.ศ. 2518 จุรี อุกุภรพันธ์ ในปี พ.ศ. 2521 และ เขาวงกต สุธัทพ์ ในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งปรากฏว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติงานห้องสมุด ทั้งในลักษณะที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเต็มเวลา และปฏิบัติงานห้องสมุดควบคู่ไปกับการสอน (ณรงค์ ป้อมบุปผา 2518: 72 ; จุรี อุกุภรพันธ์ 2521: 212 ; เขาวงกต สุธัทพ์ 2525: 90)

ข. ความเหมาะสมของหลักสูตร

ในด้านความเหมาะสมของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาบรรณารักษศาสตร์ระดับต่าง ๆ นั้น จากผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่เห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับวิชาเลือก วิธีการสอน จำนวนชั่วโมงเรียนนั้น

มีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป เช่น จากผลการวิจัยของ มาลินี ประเสริฐวงศ์ ทั้งอาจารย์ และบัณฑิตมีความเห็นสอดคล้องกันในด้านหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมกับความต้องการของสังคม ในด้านเนื้อหาวิชานั้น ความเห็นโดยเฉลี่ยทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมมาก เนื้อหาวิชาตรงกับความต้องการ วิชาเลือก วิชาบังคับ เหมาะสมที่ (มาลินี ประเสริฐวงศ์ 2518: 88-89) ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของสุวรรณา ชุติมันต์ คือ บัณฑิตและมหาบัณฑิตส่วนใหญ่ มีความเห็นตรงกันว่าหลักสูตรแต่ละระดับที่ตนได้ศึกษาเหมาะสมแล้ว แต่ควรเปิดสอนทุกวิชาที่มีในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ (สุวรรณา ชุติมันต์ 2525: 120)

ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีผู้วิจัยหลายท่านได้ให้ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรไว้ด้วย เช่น จากผลการวิจัยของชุกิมา สัจจามันท์ และ ทศนีย์ ทองศิริ ได้เสนอตรงกัน คือให้เพิ่มส่วนที่เป็นภาคปฏิบัติในวิชาที่ผู้สำเร็จการศึกษาต้องนำไปใช้โดยตรง เช่น วิชาการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ ส่วนด้านการเรียนการสอน มีความเห็นตรงกันคือ ให้ปรับปรุงวิธีการสอนและการใช้สื่อการสอน งานวิจัยของสุวรรณา ชุติมันต์ มีข้อเสนอแนะว่าในระดับปริญญาตรีบางวิชานิสิตได้เรียนแต่ภาคทฤษฎี ไม่มีโอกาสได้ฝึก ปฏิบัติมากนักจึงควรเพิ่มชั่วโมงปฏิบัติเพื่อนิสิตจะได้นำประสบการณ์ไปใช้ได้โดยตรง เช่น วิชา ในหมวดงานเทคนิคห้องสมุด หมวดบริการผู้อ่านและการฝึกงาน ส่วนในระดับปริญญาโท วิทยานิพนธ์เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้ศึกษาในด้านการประกอบการทำงานวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ ในการประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์ ฉะนั้นจึงควรให้มีส่วนที่เป็นวิทยานิพนธ์ต่อไป (สุวรรณา ชุติมันต์ 2525: 129-130)

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศ มีผลงานวิจัยซึ่งสำรวจจากผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยแห่งรัฐอินเดียนา ของ ซาราห์ รีเบคคา ริด (Sarah Rebecca Reed) มหาวิทยาลัยแห่งรัฐฟลอริดา ของ แมรี อลิซ ฮันท์ (Mary Alice Hunt) และมหาวิทยาลัยพิคัสเบอร์ก ของ บรันช วูลลิส (Blanche Wooles) โดยสำรวจความคิดเห็น เกี่ยวกับการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรระดับปริญญาโทว่าควรเน้นคุณภาพ ในการผลิตบัณฑิตทางบรรณารักษศาสตร์ให้มากขึ้นโดยให้บัณฑิตมีประสบการณ์การทำงาน เน้นความ สำคัญของวิชาหลัก ชั่วโมงการเรียนภาคทฤษฎีควรสอดคล้องกับภาคปฏิบัติ จัดการศึกษาให้ทันกับ

พัฒนาการใหม่ ๆ และเน้นความสำคัญของการวิจัย (Reed, Hunt and Woolles 1979: 141-147)

ส่วนความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์นั้น จากผลการวิจัยของพรงค์ ป้อมบุปผา ปรากฏว่าผู้สำเร็จการอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหลักสูตรวิชาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง (พรงค์ ป้อมบุปผา 2518: 76-77) ส่วนทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ ซึ่งประเมินผลการอบรมบรรณารักษศาสตร์ของสมุทโศกรโรงเรียน นานักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2522 ผลการประเมินเกี่ยวกับเวลาที่ใช้สอน มีความเหมาะสมที่แล้วเกือบทุกวิชา ยกเว้นหมวดการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ ควรเพิ่มเวลาในภาคปฏิบัติให้มากขึ้น (ทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ 2522: 8-9) นพพร เทียรพิกุล ได้ทำการประเมินผลการอบรมบรรณารักษศาสตร์ของสมุทโศกรโรงเรียนหลักสูตรเดียวกันในปีต่อมา ปรากฏว่า หลักสูตรหมวดวิชาหนังสืออ้างอิงสำหรับห้องสมุดโรงเรียนมีเนื้อหามากเกินไป ควรเพิ่มเวลาสำหรับภาคปฏิบัติให้มากขึ้น ส่วนหมวดการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการนั้นควรเพิ่มเนื้อหาในภาคทฤษฎีให้ละเอียดเนื่องจากเห็นว่ามีความประโยชน์ในการปฏิบัติงานมาก อีกทั้งควรเพิ่มเวลาที่ใช้สอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของหมวดวิชานี้อีกด้วย (นพพร เทียรพิกุล 2523: 13-14)

ส่วนงานวิจัยด้านความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ในต่างประเทศนั้น คอรา แมเธณี คอรัเซ็ท (Cora Matheny Dorsett) ได้วิจัยเกี่ยวกับโครงการอบรมเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคของห้องสมุดต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่าโครงการทดลองจนการฝึกปฏิบัติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฝึกอบรมเหมาะสมแล้ว (Dorsett 1973: 3684 A) แต่ผลการวิจัยของ เอ็ดเวิร์ก จี. อีแวนส์ (Edward G. Evans) ปรากฏว่าหลักสูตรการอบรมยังขาดภาคปฏิบัติที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และขาดความรู้พื้นฐานในงานห้องสมุด (Evans 1974: 2-15) เฟรดเคอริค วิลฟริด แลงแคสเตอร์ (Frederick Wilfrid Lancaster) ได้ประเมินผลการอบรมบรรณารักษศาสตร์เรื่องการประมวลข้อมูลด้วยเครื่องจักรกล ประจำปี ครั้งที่ 11 ปรากฏว่าผู้สำเร็จการอบรมส่วนใหญ่มีความพอใจมากเกี่ยวกับเนื้อหาที่ฝึกอบรมเพราะเห็นว่ามีความค่าต่อการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะของผู้สำเร็จการอบรมคือต้องการให้เพิ่มเวลาการอบรม (Lancaster 1975: 1-7) ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าว

ทรงกัมผลการวิจัยของฌรงค์ ป้อมนุปลา โดยผู้สำเร็จการอบรมเสนอให้เพิ่มเวลาการสอนภาคปฏิบัติ (ฌรงค์ ป้อมนุปลา 2518: 82) และผลการวิจัยของจรี อุดุภรณ์ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรเพิ่มเวลาการสอนภาคปฏิบัติเช่นเดียวกัน อีกทั้งควรปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานห้องสมุดด้วยการกำหนดวิชาเลือกให้มากขึ้นโดยเฉพาะหมวดวิชาการจัดหมู่และทำบัตรรายการ ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมเลือกศึกษาระบบการจัดหมู่ที่ต้องการเพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้ (จรี อุดุภรณ์ 2521: 232) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรโดยส่วนรวมนั้นควรมีการเน้นหนักภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี (นพพร เพ็ชรพิฑู 2523: 14)

ค. การนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุด

จากผลการวิจัยของสุวรรณา ชุติมันต์ ในคํานำความรู้ออกจากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ปรากฏว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนำความรู้จากหมวดวิชาเทคนิคและบริการไปใช้ในระดับปานกลางและระดับมาก (สุวรรณา ชุติมันต์ 2525: 124) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชุติมา สัจจามันท์ ทศนีย์ ทองศิริ และ มาลินี ประเสริฐวงษ์ ในปีเดียวกัน (ชุติมา สัจจามันท์ 2518: 157 ; ทศนีย์ ทองศิริ 2518: 146 ; มาลินี ประเสริฐวงษ์ 2518: 81) แสดงว่าวิชาในหมวดเทคนิคและบริการมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตเหล่านั้น เหตุที่นำไปใช้ได้มากเป็นเพราะบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานฝ่ายเทคนิคและบริการ ซึ่งตรงกับงานวิจัยในต่างประเทศของ นอร์แมน โรเบิร์ต (Norman Robert) ในปี ค.ศ. 1973 โดยการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์ (Sheffield University) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1964/65-1970/71 ผลการสำรวจปรากฏว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการถึงร้อยละ 61.00 และ 57.00 ตามลำดับ (Robert 1973 : 97-115)

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยของสุวรรณา ชุติมันต์ที่ว่า มหาบัณฑิตนำความรู้จากหมวดการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานได้มาก (สุวรรณา ชุติมันต์ 2525: 125) อาจเป็นเพราะว่า ในปัจจุบัน มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องให้บริการค้นคว้าวิจัยเพิ่มขึ้น

สำหรับงานวิจัยในด้านการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมวิชา
บรรณารักษศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุดนั้น จากผลการวิจัยของ ณรงค์
ป้อมนุปลา ปรากฏว่า ผู้สำเร็จการอบรมนำความรู้และทักษะจากการอบรมในหมวดวิชา
การเลือกหนังสือไปใช้มากที่สุด รองลงมาคือ หมวดการบริหารงานห้องสมุด หมวดการ
ดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน และหมวดการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการตามลำดับ
(ณรงค์ ป้อมนุปลา 2518 : 68) ซึ่งผู้สำเร็จการอบรมส่วนใหญ่เป็นครูบรรณารักษ์
ปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน แต่ผลการวิจัยของ จุรี อุกุภรัตน์ ปรากฏว่าผู้สำเร็จ
การอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ ได้นำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมในหมวด
การจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการไปใช้ในการปฏิบัติงานมาก (จุรี อุกุภรัตน์ 2521 :
214) จึงมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เขียวลักษณ์ สุขทรัพย์ ในปี พ.ศ. 2525
ซึ่งได้ศึกษาผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนใน
โครงการห้องสมุดโรงเรียนมาตรฐานของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ
2522-2523 ปรากฏว่า ผู้สำเร็จการอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการ
ปฏิบัติงานห้องสมุดในระดับมากจากวิชาการจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมกวีธ การลงทะเบียน
และการเตรียมหนังสือให้ยืม (เขียวลักษณ์ สุขทรัพย์ 2525 : 102)

ส่วนการประเมินผลการอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ณ สำนัก
หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ และ นพพร เพียรพิบูล ในปีพ.ศ.
2522 และ 2523 ตามลำดับ โดยปรากฏผลตรงกันว่า ผู้สำเร็จการอบรมมีความเห็นว่า
หมวดวิชาการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการมีประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติงานในระดับ
มาก (ทัศนีย์ ขวัญสุวรรณ 2522 : 8 ; นพพร เพียรพิบูล 2523 : 13)

ง. ปัญหาในการปฏิบัติงานห้องสมุด

จากการวิจัยของ สุวรรณ ชูคิมันต์ ปรากฏว่า โดยเฉลี่ยบัณฑิตและ
มหาบัณฑิตประสบปัญหาในการปฏิบัติงานห้องสมุดในระดับปานกลางและน้อย (สุวรรณ ชูคิมันต์
2525 : 125) ซึ่งผลการวิจัยในชั้นนี้ตรงกับผลการวิจัยของชูคิม่า สัจจันันท์และทัศนีย์ ทองศิริ

(ชุกติมา สัจจามันท์ 2518: 156-157 ; ทศนิยม ทองศิริ 2518: 146) แสดงว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิตได้ใช้ความรู้ ความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานได้ ยกเว้นบัณฑิตที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดเฉพาะ และห้องสมุดประชาชนที่ประสบปัญหาด้านวัสดุครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ของห้องสมุดในระดับมาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องงบประมาณโดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดประชาชน ดังปรากฏในผลการวิจัยของ อูบล รอคเยี่ยม ซึ่งได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการห้องสมุดประชาชน ซึ่งผลปรากฏว่า ห้องสมุดประชาชนได้รับงบประมาณจำกัด ไม่เพียงพอในการปรับปรุงห้องสมุด และส่วนหนึ่งของงบประมาณต้องสูญเปล่าไปในด้านฝึกอบรมบรรณารักษ์ใหม่ แทนคนเก่าที่ ย้าย โอน หรือลาออก อาคารสถานที่คับแคบทรุดโทรม (อูบล รอคเยี่ยม 2519: 38-40) ห้องสมุดโรงเรียนก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ได้รับความจัดสรรงบประมาณน้อย ไม่สามารถที่จะจัดหาหนังสือ วัสดุครุภัณฑ์ให้เพียงพอกับจำนวนครูและนักเรียนที่มาใช้บริการได้ (เกษม นิยมราษฎร์ 2520: 80-81) ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจเกี่ยวกับงานห้องสมุด เพราะสามารถเห็นความสำคัญของห้องสมุดและบรรณารักษ์ ตลอดจนให้การสนับสนุนงานห้องสมุดในค่านงบประมาณ ตลอดจนวัสดุครุภัณฑ์ ซึ่งอาจแก้ปัญหาก็เกิดขึ้นได้

ผู้สำเร็จการศึกษามหาบัณฑิตและกสิกรรมศาสตรบัณฑิต และกลับไปปฏิบัติงานห้องสมุดก็ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานเช่นกัน จากผลการวิจัยของ จุรี อุกุภรัตน์ ปรากฏว่าผู้ที่สำเร็จการอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย มีความสนับสนุนในการนำความรู้จากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานระยะแรกเนื่องจากหลักสูตรที่เรียนมีมากเกินไป ตลอดจนมีปัญหาที่ผู้บังคับบัญชาไม่เข้าใจลักษณะงานห้องสมุดจึงไม่สนับสนุนเท่าที่ควร และปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาคือขาดงบประมาณ (จุรี อุกุภรัตน์ 2521: 217) ซึ่งปัญหาบางประการที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ประสบ เช่นปัญหาที่ห้องสมุดได้รับงบประมาณน้อย อย่างไรก็ตามผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้สำเร็จการอบรมประสบปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่เป็นปัญหาระดับมากคือ ห้องสมุดขาดวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์บางอย่างที่จำเป็น เช่น เครื่องมือซ่อมหนังสือและที่เก็บใส่หนังสือ

ไม่มีพนักงานพิมพ์ดีด บรรณาธิการจัดพิมพ์และทำบัตรรายการไม่ทันความต้องการเพราะมีงานสอนและงานค้ำอื่นมาก (เขาวัดถ้ำผา สุขศัพท์ 2525: 101)

กล่าวโดยสรุปของผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการศึกษาสถานภาพการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพบรรณาธิการศาสตร์หลักสูตรต่าง ๆ และศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรโดยการสำรวจความคิดเห็นจากผู้สำเร็จการศึกษา ที่เอื้อการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรอื่นจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการนำความรู้ไปปฏิบัติงานหลังจากที่ได้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรการอบรมครูบรรณาธิการห้องสมุดโรงเรียนในค้ำรายวิชาที่สอน เนื้อหา จำนวน-ชั่วโมงที่ใช้สอน อุปกรณ์ วิธีการสอน และการวัดผล รวมทั้งการจัดอบรมและวิทยากร
2. เพื่อศึกษาการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุด

สมมุติฐานการวิจัย

1. จำนวนชั่วโมงที่ใช้สอนในหลักสูตรภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของทุกหมวดวิชา ยังไม่เหมาะสม
2. ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้จากงานเทคนิคไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุดมากกว่าความรู้จากงานบริหาร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาหลักสูตรการอบรมครูบรรณาธิการห้องสมุดโรงเรียนซึ่งจัดโดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นปีแรกที่จัดอบรม - พ.ศ. 2526 เป็นเวลา 3 ปี รวมประชากรที่ศึกษาซึ่งได้แก่ผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 69 คน โดยสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมดังกล่าว พร้อมทั้งศึกษาการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ใน

การปฏิบัติงานห้องสมุดในด้านการบริหารงานและการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน การจัดหาและการคัดเลือกวัสดุห้องสมุด การจัดหมู่หนังสือและการทำบัตรรายการ หนังสืออ้างอิงและบริการตอบคำถาม และการสอนให้นักเรียนรู้จักการใช้ห้องสมุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารายละเอียดของหลักสูตร เช่น รายวิชา เนื้อหา จำนวนชั่วโมงที่ใช้สอน วิธีการสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน และวิธีการวัดผล จากเอกสารประกอบการอบรมตามหลักสูตรการอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการจัดอบรม และวิทยากร
2. รวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 69 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใ้ให้ผู้ตอบส่งแบบสอบถามซึ่งติดแสตมป์และจำหน่ายถึงผู้รับส่งกลับคืนทางไปรษณีย์
3. นำข้อมูลที่ได้รับจากการสอบถามมาวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N} \right]^2}$$

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบผลของการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุด
2. ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการอบรมจะใช้เป็นแนวทางปรับปรุงหลักสูตรการอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน และการดำเนินงานของโครงการอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งจัดโดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรม

นิยามคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบชิ้นส่วนที่บกพร่องที่ควรแก่การปรับปรุง และชี้ผลความสำเร็จที่ได้รับว่าเป็นที่พึงพอใจหรือไม่ผลของการประเมินจะได้นำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการจัดอบรมในครั้งต่อไปให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

การอบรม หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับความรู้ด้านวิชาการ มีทักษะและทัศนคติที่จะนำความรู้ไปใช้ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ

ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง ห้องสมุดที่จัดบริการให้แก่ครูและนักเรียนในสถาน การศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา

หลักสูตรการอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง ข้อกำหนดวิชาและ กิจกรรมทางบรรณารักษศาสตร์สำหรับการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนที่ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการ อบรม โดยอยู่ภายในความควบคุมของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เขตจังหวัดภาคใต้ หมายถึง เขตพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลง มาอันเป็นที่ตั้งของหน่วยงานที่ผู้เข้ารับการอบรมสังกัด

การนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุด หมายถึง การนำเนื้อหาวิชาที่ได้รับการอบรมในภาคทฤษฎี และการฝึกงาน ในภาคปฏิบัติไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุด

รายวิชาที่สอน หมายถึง หัวข้อต่าง ๆ ในแต่ละหมวดวิชาที่สอน